

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ МЕТАФОР У РОМАНІ ОЛЬГИ МІГЕЛЬ «КРУК ТА ЧОРНИЙ МЕТЕЛИК. ГОЛОС ДАВНІХ СНОВИДІНЬ»

Метафора є яскравим тропом, виразником можливостей лексем утворювати нові образні конструкції. Метафоричні значення зазвичай постають на основі асоціативного перенесення якогось поняття і є джерелом збагачення лексико-семантичної системи мови.

Метафора була об'єктом дослідження багатьох учених, науковців, філософів ще з античних часів. У сучасному українському мовознавстві найвизначнішими є праці С. Єрмоленко, Г. Іжакевич, М. Кочергана, М. Ковальчук, Л. Довбні, Л. Пустовіт, Н. Сологуб, Г. Сюті, Л. Кравець, Г. Панчук, І. Бабій та ін.

Метафора – це насамперед взаємодія значень. У цьому разі особливості метафоричного образу, його семантичне наповнення безпосередньо пов'язані з формально-граматичною структурою художнього перенесення. Кожен троп постає на основі асоціативності лексичних значень, несподіваної лексичної сполучуваності [1, с. 2].

Ольга Мігель – сучасна українська письменниця з Кропивницького, що працює в жанрах фантастики, фентезі та містики. У романі «Крук та Чорний Метелик. Голос давніх сновидінь» змальовується вигаданий світ, присутня магія, чарівна сила. Тому в творі безліч художніх засобів, які допомагають автору передати напруження переживань героїв твору. Яскрава барвистість мови Ольги Мігель зумовлена широким вживанням метафор.

Утворення будь-якої метафори пов'язане з порушенням звичайних семантичних зв'язків слова і виникненням вторинної валентності через зміну лексичного значення слова. З граматичного погляду вирізняють чотири основні моделі: субстантивна (іменникова), атрибутивна (прикметникова), дієслівна та прислівникова.

Іменникова метафора здатна розширити семантику контексту, оскільки іменник, змінюючи своє значення, змінює і функцію називання, набуваючи функції характеристики. У процесі метафоризації метафоричний іменник отримує синтаксичну функцію епітета відносно модифікатора [3, с. 202].

Субстантивна метафора виражається у називному відмінку разом із іменником у родовому відмінку. Переважно у романі генітивні художні перенесення є двокомпонентними: провалля літер, уламки майбутнього, пафос моменту, хвиля жаху, шлях самотності.

«Щоправда, я не встигла усвідомити весь пафос моменту, який приніс у моє життя таку значущу зміну» [2, с. 10].

Також виділяємо трьохкомпонентні метафори: культ на піку розквіту, нитки полотна світобудови, сотні списів жаху.

«Нитки полотна світобудови, які вели до розвитку і появи нових видів зброї, вилучили» [2, с.12].

Такі конструкції можуть поширюватися іншими словами, надлишковими з боку вказівного мінімуму, але потрібними для образної конкретизації одного чи обох компонентів. Складником генітивної метафори виступає прикметникова метафорична конструкція: клоун наукового світу, головні важелі впливу, глобальні масштаби небезпеки, тінь непростимого гріха.

«Рафтани, я невдаха, якого ніхто не сприймає всерйоз. Клоун наукового світу» [2, с. 234].

У романі Ольги Мігель атрибутивні (прикметникові) метафори слугують для означення рис об'єктів, виражають опредмечену чи якісну ознаку через експресивно-оцінну функцію. Такі метафори мають дві основні граматичні форми вираження — прикметник і дієприкметник.

У тексті твору найчастіше вживається метафоричний прикметник, який стоїть у препозиції до означуваного іменника: абстрактний час, прісна сірість, кривавий вогонь, колючий погляд, крижаний сміх, розбавлена атмосфера, порожнє життя.

«Якщо у верхній частині кав'ярні була дещо розбавлена атмосфера, то тут, у нижній, вона виявилася сильно концентрована, міцна, наче коньяк із багаторічною витримкою» [2, с. 415].

Також спостерігається і метафоричний дієприкметник: награна суворість, зв'язана душа, оскаженіле небо, знавісніла земля.

«У тебе вже немає власної волі, є тільки моя кров, яка керує цим безпорадним тілом зі зв'язаною душею» [2, с. 499].

Дієслівна метафора виникає внаслідок порушення семантичного зв'язку між предметом та дією, бо дія, яка притаманна предметові одного семантичного поля, приписується предметові іншого семантичного поля [3, с. 204].

У творі переважають саме дієслівні метафори, адже вони можуть вказувати на абстрактні поняття, часовий простір, персоніфікацію та уособлення тощо: сили покидали, усвідомлення прийшло, причина руйнує, пірнув у коридор, заспокоїти душі, часу не існувало.

«Буркнула вона, вказавши на дівчину, яка щойно цілувалася з Вадимом, перш ніж той пірнув у сусідній коридор» [2, с. 179].

Також у романі можна виділити і прислівникову метафору. Переважно це художнє перенесення вживається разом із дієсловом: холодно відповіла, солодко проспівав, жовчно прошипів, півсвідомо захищаюсь, заворожено підійшла, відчужено відповіла. « – Усе, – жовчно відповів хлопець» [2, с. 179].

Отже, аналіз особливостей метафор за морфологічним принципом дає підстави стверджувати, що іменникова метафора створює нову номінацію з емоційним забарвленням,

дієслівна метафора вказує на процес та дію, передає інформацію про реалії життя людини, прикметникова метафора вказує на оцінку, прислівникова – на обставинне означення. Найпродуктивнішими типами метафор у романі «Крук та Чорний Метелик. Голос давніх сновидінь» є дієслівні та прикметникові. Авторка творить метафоричний світ, заснований на власному баченні життя, індивідуальних переживаннях та відчуттях, зміцнюючи символічну структуру тексту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ковальчук М. С. Граматична метафора у прозі Ліни Костенко. Українська мова. Київ, 2016. С. 2 – 8.
2. Мігель О.В. Крук та Чорний Метелик. Голос давніх сновидінь. Харків: АССА, 2019. 560 с.
3. Панчук Г. Метафора та її граматичне вираження у збірці О. Пахльовської «Долина храмів». Рідне слово в етнокультурному вимірі. Дрогобицький ДДУ, 2015. С. 201-205.

Крет Юлія

Науковий керівник – доц. Штонь Олена

НАЦІОНАЛЬНА СВОЄРІДНІСТЬ МОВНИХ ЗАСОБІВ КОМІЗМУ В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІСЬКИХ МОВАХ

Постановка проблеми. У кожній мові є різні об'єкти та способи творення комічного. Саме поняття «комічне» та його теоретичне осмислення привертало увагу дослідників з часів античності та продовжує цікавити сучасних учених. Актуальність нашої статті зумовлена необхідністю вивчення системи мовних засобів, за допомогою яких створюється комічний ефект у художній літературі.

Аналіз досліджень проблеми. Специфіка мовних засобів сміхової культури була об'єктом уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Т. Буйницької, Г. Денискіної, Б. Дземидок, Л. Кузнецової, А. Леськів, Л. Мацько, З. Новицької, К. Орловської, С. Походня, Б. Пришви, Е. Різел (E. Riesel), О. Шонь та ін. Вербальну презентацію засобів комізму в українській, англійській, німецькій та російській мовах досліджено у кандидатських дисертаціях Л. Кузнецової, А. Леськів, Л. Песоріної, Б. Пришви, О. Шонь та ін. Проте вивчення в порівняльному аспекті особливостей засобів комізму у різних мовах все ж ґрунтовно не опрацьовано, що й зумовлює актуальність нашої наукової розвідки.

Мета статті: визначити національну своєрідність мовних засобів комізму в українській та англійській мовах (на матеріалі малих жанрів сміхової культури).

Джерелом дослідження стали книги «Куми та кумки» О. Кононенка та «Best English jokes» С. Дзюби.

Проаналізуємо засоби комізму у книзі «Куми та кумки». Іронія - у стилістиці - виражає глузування або лукавство. Алегорія, коли слово або висловлювання набувають у контексті мови значення, протилежне буквальному сенсу або заперечує його, що ставить під сумнів.